

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№8

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 270 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-avgustda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Smart-logistika texnologiyalarini joriy etish orqali oziq-ovqat mahsulotlarini yetkazib berish tizimini optimallashtirish (Toshkent viloyati misolida).....	14
Mavlanov Sobirjon Pardabayevich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruvning xalqaro tamoyillari asosida boshqaruv sifatini oshirish	20
Sattarov Umirzoq	
Современные банковские продукты	24
Хужамуратов Аббос Мардонович	
Amerika qo'shma shtatlarining ijtimoiy himoya tizimi.....	29
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna	
Совершенствование рынка услуг высшего образования как фактор повышения занятости населения в условиях цифровой экономики.....	33
Ибрагимов Тимур Ибодуллаевич, Асланова Дилбар Хасановна	
Iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlarning qo'llanilishi va ularning samaradorligi.....	39
Kabulov Baxram Kuzibaevich	
Korxonalarda raqobat razvedkasi tizimlarini rivojlantirishda innovatsion raqamli texnologiyalarining o'rni.....	45
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	
O'zbekiston banklarida sun'iy intellekt foydalanish samaradorligini oshirish.....	51
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	
Agrar korxonalar xo'jalik faoliyatida risklarni boshqarish bo'yicha samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishning metodologik asoslari.....	59
Baymirzaev Dilmurod Nematovich	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	66
Исомов Б. С.	
Tashish va saqlash xizmatlarini ko'rsatuvchi korxonalarda raqamli texnologiyalardan foydalanish holati.....	70
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Ijtimoiy infratuzilmani modernizatsiya qilishda DXSHning o'rni: madaniyat va sport sohasida imkoniyatlar	78
Baykalonov Jalil G'aybulloyevich	
Анализ состояния и перспективы развития активного и спортивного туризма в Узбекистане.....	93
Бойко Фарида Чингисовна, Ивонина Наталья Викторовна	
Переоценка и фальсификация стоимости имущества: международные практики, риски и пути решения.....	99
Мансурова Сайёра Бахтияровна	
Hudud sanoati tarkibiy o'zgarishlarini prognozlash usuli.....	106
Djumayev Farrux Toshmurotovich	
Углеродный след и декарбонизация промышленности Узбекистана: роль возобновляемой энергетики и международный опыт	111
Авезова Нилуфар Раббанакуловна, Ощепкова Эльвира Ахтемовна, С.М. Махмудов, А.А. Холиков, Авезова Нилуфар Раббанакуловна	
The process of developing startups based on management principles	119
Ilxamov Azizbek Yodgor o'g'li	
The impact of economic policy on non-performing loans: the case of Uzbekistan.....	126
Jalalov Mashkhurbek Gaybullo ugli	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	134
Исомов Б. С.	

Ko'p kvartirali uylarni boshqaruv organlari tomonidan aholiga sifatli xizmat ko'rsatishni qo'llab quvvatlashni takomillashtirish	138
Umarov Begzodbek Jaloldinovich	
O'zbekistonda iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning institutsional asoslari.....	143
Fayzullayev Jonibek Negmatullayevich	
Davlat - xususiy sheriklik loyihalarining samaradorligini oshirish.....	150
Tursunov Imomnazar Egamberdiyevich, Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
O'zbekiston sug'urta bozorida hayot sug'urtasi xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari.....	155
Bazarov Zakir Xonqulovich	
Tijorat banklari likvidligini tartibga solish yo'llari.....	160
Tursunpo'latov Sohnbazar Kasimjon o'g'li, Nomozova Mohinur Maxmud qizi	
Atrof-muhit ifloslanishini kamaytirishda yashil moliya vositalarining roli: xalqaro tajriba va O'zbekiston imkoniyatlari	163
Yuldasheva Madina Tohir Qizi	
Geofazoviy ma'lumotlar asosida hududlarning farovonlik darajasini aniqlash	173
Toymasov Zufarjon Zokir o'g'li	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	179
Кучаров Абдор Сабижанович, Бобожонов Азиз Бабаханович, Алижанова Камила Тохир кизи	
Korxonalarda innovatsion jarayonlarni boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	187
Narbeyeve Dilnoza Darvishaliyevna	
Development of entrepreneurship in Uzbekistan: management strategies in the context of economic reforms	192
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
Aloqa korxonalari xizmat faoliyatida diversifikatsiya qilishning ilmiy baholash usullari va ulardan foydalanish.....	197
Tursunova Mastura Taxirovna	
Developing effective marketing strategies for tourism development in Uzbekistan	204
Fayzullayev Nodirbek Baxtiyor o'g'li	
Yakka tartibdagi tadbirkorlarni soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari.....	208
Yuldashev Yashnarjon Xolmirzayevich	
Yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalarida investitsiya loyihalarini bank kreditlari orqali moliyalashtirish.....	212
Jamalova Dilnoza Egamberdiyevna	
Цифровизации системы стратегического управления предприятий нефтегазовой отрасли Республики Узбекистан.....	217
Азимов Кабул	
Индекс устойчивости региона против бедности (poverty resilience index – pri): на примере бухарской области Республики Узбекистан (2024)	223
Мухамедова Мадинабону Мехридиновна	
Экономические аспекты внедрения цифровых технологий в полиграфии.....	230
Юсупхужаева Шахноза Музаффар кизи	
Mintaqalararo iqtisodiy hamkorlikni shakllantirish va barqaror rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	233
Sattorov R. A.	
Web3'da real vaqt ma'lumot sinxronizatsiyasi — tarmoqdagi kechikishlar va ularni kamaytirish texnologiyalari.....	240
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Tijorat banklarining likvidligini tartibga solish amaliyotining dolzarb masalalari	246
Sayfutdinov Bobur Nodirovich	
Tijorat banklarining investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	255
Yuldoshev Otabek Jovli o'g'li	

Tijorat banklarining investitsion faolligini oshirish yo'llari.....	261
Ortiqov Sidiqjon Xolmurodovich	
Innovatsion yondashuvlar orqali davlat xaridlarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish	266
Kurbanbekov Sardorbek Ravshanovich	

INNOVATSION YONDASHUVLAR ORQALI DAVLAT XARIDLARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH

Kurbonbekov Sardorbek Ravshanovich

Mustaqil tadqiqotchi

Elektron pochta: skurbonbekov90@mail.ru

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekistonda davlat xaridlarida innovatsion yondashuvlarni joriy etishning ahamiyati hamda ularning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri tahlil qilinadi. Raqamlashtirish, elektron tender tizimi, blokcheyn texnologiyalari, sun'iy intellekt va data-analitika kabi innovatsion mexanizmlardan foydalanish davlat xaridlarida shaffoflikni oshirish, korrupsiya xavfini kamaytirish hamda resurslardan oqilona foydalanishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: davlat xaridlari, innovatsion texnologiyalar, iqtisodiy samaradorlik, elektron tender, blokcheyn, shaffoflik.

Abstract: This article analyzes the importance of introducing innovative approaches in Uzbekistan's public procurement system and their impact on economic efficiency. The use of innovative mechanisms such as digitalization, electronic tender systems, blockchain technologies, artificial intelligence, and data analytics helps increase transparency in public procurement, reduce corruption risks, and ensure the rational use of resources.

Key words: public procurement, innovative technologies, economic efficiency, electronic tender, blockchain, transparency.

Аннотация: В данной статье анализируется значение внедрения инновационных подходов в систему государственных закупок Узбекистана и их влияние на экономическую эффективность. Использование таких инновационных механизмов, как цифровизация, система электронных тендеров, блокчейн-технологии, искусственный интеллект и дата-аналитика, способствует повышению прозрачности государственных закупок, снижению риска коррупции и рациональному использованию ресурсов.

Ключевые слова: государственные закупки, инновационные технологии, экономическая эффективность, электронный тендер, блокчейн, прозрачность.

KIRISH

Hozirgi kunda O'zbekiston iqtisodiy tizimida davlat xaridlari alohida ahamiyatga ega bo'lib, ular davlat budjetining katta qismini tashkil etadi. Davlat xaridlari jarayonlarining samaradorligi budjet mablag'laridan oqilona foydalanish bilan birga iqtisodiy o'sish sur'atlarini qo'llab-quvvatlashga ham bevosita hissa qo'shadi. Xarid mexanizmlarini yanada soddalashtirish, ma'lumotlar ochiqqligini oshirish, korrupsiyaga qarshi barqaror mexanizmlar yaratish va monitoring tizimini kuchaytirish bo'yicha istiqbolli islohotlar amalga oshirilishi ushbu tizimni yangi bosqichga olib chiqadi.

So'nggi yillarda O'zbekistonda davlat xaridlarini optimallashtirish, shaffoflikni oshirish va iqtisodiy samaradorlikni yanada mustahkamlash maqsadida raqamlashtirish hamda innovatsion texnologiyalarni joriy etish bo'yicha keng ko'lamli chora-tadbirlar olib borilmoqda. Elektron tender platformalari, onlayn monitoring tizimlari, blokcheyn texnologiyasi, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data) tahlili kabi zamonaviy yondashuvlarning joriy etilishi davlat xaridlari tizimiga innovatsion impuls berib, shaffoflikni oshirish, samaradorlikni kuchaytirish va resurslardan oqilona foydalanish imkoniyatlarini yanada kengaytiradi.

Mazkur tadqiqotda innovatsion yondashuvlarning davlat xaridlari tizimidagi o'rni, ularning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri hamda joriy etish bo'yicha takliflar tahlil qilinadi. O'zbekistonda davlat xaridlari budjet mablag'larining katta qismini tashkil etadi. Innovatsion yondashuvlar xarajatlarni optimallashtirish va shaffoflikni ta'minlashning asosiy vositasidir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Davlat xaridlarida innovatsion yondashuvlarni joriy etish masalasi so'nggi yillarda ko'plab iqtisodchi olimlar va xalqaro tashkilotlar tadqiqotlarida keng yoritilgan. OECD ekspertlari davlat xaridlarida raqamli texnologiyalarni qo'llash shaffoflikni oshirish, korrupsiya xavfini kamaytirish va xarid jarayonlarining tezkorligini ta'minlashda muhim omil ekanini ta'kidlaydi. Xususan, elektron xarid platformalarini yaratish va ularni davlat xizmatlari portallari bilan integratsiya qilish orqali xarajatlarni qisqartirish va budjet mablag'laridan foydalanish samaradorligini oshirish mumkin.

Thai, K.V. o'z tadqiqotlarida davlat xaridlarini strategik boshqarish tamoyillarini ishlab chiqqan bo'lib, unda xarid siyosatini faqat moliyaviy samaradorlik bilan cheklab bo'lmashligi, balki ijtimoiy va iqtisodiy natijalarni ham hisobga olish zarurligini uqtiradi. Shuningdek, Davlat xaridlarini samarali tashkil etishda ochiqlik, hisobdorlik va innovatsion yechimlardan foydalanish eng muhim ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilanadi.

Tridico, P. va Fortunato, P. innovatsion yondashuvlar, xususan blokcheyn texnologiyasini davlat xaridlariga tatbiq etish orqali xaridlar tarixini o'zgartirib bo'lmaydigan va barcha ishtirokchilar uchun tekshiriladigan tarzda yuritish mumkinligini ilmiy jihatdan asoslagan. Ularning ta'kidlashicha, bunday texnologiya nafaqat korrupsiyani kamaytiradi, balki xalqaro miqyosda davlat xaridlarining ishonchligini oshiradi.

Sun'iy intellektdan foydalanish masalasi bo'yicha McKinsey Global Institute tahlillari davlat xaridlarida xarajatlarni prognozlash va ishtirokchilarni avtomatik baholash imkoniyatlari orqali samaradorlik 15–20 foizgacha oshishi mumkinligini ko'rsatadi. Bunda tarixiy xarid ma'lumotlarini tahlil qilish, algoritmlarni o'qitish va ularni moslashtirish davlat xaridlarining strategik boshqaruvini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqadi.

Big Data tahlili bo'yicha Porter, M. va Heppelmann, J. olib borgan izlanishlarda katta hajmdagi ma'lumotlardan foydalanish narx dinamikasini real vaqt rejimida kuzatish, bozor tendensiyalarini aniqlash va xaridlar uchun eng maqbul narxlarni tanlash imkonini berishi qayd etiladi. Bu yondashuv davlat xaridlarida raqobatni kuchaytirish va xarajatlarni optimallashtirish uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Xalqaro amaliyot shuni ko'rsatadiki, innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki davlat xaridlarining ochiqligi, ishonchligi va jamoatchilik ishtirokini ham kuchaytiradi. Shu bois, O'zbekiston sharoitida elektron tender tizimlarini My.gov.uz kabi davlat xizmatlari portallari bilan integratsiya qilish, blokcheyn asosida xaridlar tarixini yuritish, sun'iy intellekt va Big Data texnologiyalarini tatbiq etish davlat xaridlarining sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarilishiga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

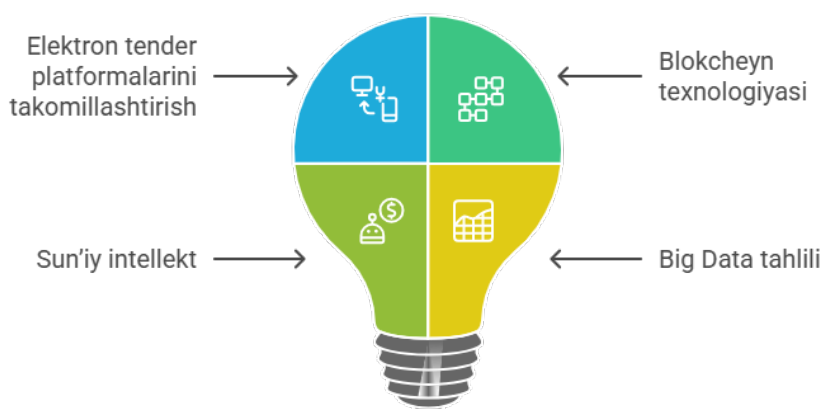
Tadqiqotda ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi, Davlat statistika qo'mitasi va xalqaro tashkilotlarning rasmiy hisobotlaridan olindi. Shuningdek, ilgari o'tkazilgan ilmiy tadqiqotlar va amaliy tajriba natijalari tahlil qilindi. Olingan ma'lumotlar qiyosiy va statistik usullar yordamida qayta ishlanib, ularning asosida ilmiy xulosalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Davlat xaridlari jarayonlarida ma'lumotlarning to'liq va ochiq e'lon qilinishi tadbirkorlik subyektlari uchun teng sharoit yaratadi, tenderlarda raqobat darajasini oshiradi hamda xarid narxlarining maqbullashishiga xizmat qiladi. Monitoring tizimining takomillashishi xaridlarning sifat ko'rsatkichlarini muntazam nazorat ostida ushlab turishga imkon beradi. Ushbu jarayonlarni yanada rivojlantirish uchun davlat xaridlariga raqamlashtirish, innovatsion texnologiyalar, elektron platformalar, blokcheyn va katta ma'lumotlar tahlili kabi ilg'or mexanizmlarni joriy etish istiqbolli yo'nalish hisoblanadi.

Tadqiqot davomida ochiqlik va monitoring tizimini kuchaytirish orqali yuzaga kelishi mumkin bo'lgan ijobiy iqtisodiy va tashkiliy natijalar hamda ushbu imkoniyatlarni ro'yobga chiqarishda qo'llanilishi mumkin bo'lgan innovatsion yondashuvlar o'rganildi. Keltirilgan istiqbolli yechimlar 1-rasmda aks ettirilgan (1-rasm).

Innovatsion xaridlar strategiyalari

1-rasm. Davlat xaridlarini amalga oshirishda muammolarni innovatsion yechimlari

Elektron tender platformalari zamonaviy davlat boshqaruvida, xususan davlat xaridlari va boshqa turdagi xarid jarayonlarida strategik ahamiyatga ega bo'lib, ularning samaradorligi bevosita iqtisodiy islohotlar muvaffaqiyatiga ta'sir qiladi. Ushbu platformalarni takomillashtirish orqali shaffoflik darajasini oshirish, xarajatlarni sezilarli darajada kamaytirish va jarayonlarning tezkorligini ta'minlash mumkin. My.gov.uz kabi yagona davlat xizmatlari portallarini tender tizimlari bilan integratsiya qilish foydalanuvchilarga davlat xizmatlari va xarid jarayonlarini bir joyda amalga oshirish imkonini beradi. Natijada, turli xizmatlardan yagona platforma orqali foydalanish imkoniyati yaratiladi, xarid jarayonlari to'liq qayd etiladi va kuzatiladi, ma'lumotlar almashinuvi avtomatlashtiriladi, bu esa vaqt va moliyaviy resurslarni tejashga xizmat qiladi. My.gov.uz API (Application Programming Interface) yordamida tender tizimlariga texnik integratsiya qilish, yagona identifikatsiya va avtorizatsiya tizimini joriy etish, shuningdek xarid jarayonlari haqidagi ma'lumotlarni to'g'ridan-to'g'ri My.gov.uz platformasida aks ettirish davlat xizmatlari ekotizimini yanada mustahkamlaydi.

Blokcheyn texnologiyasini xarid tizimlariga tatbiq etish esa jarayonlarning shaffofligi va o'zgarmasligini ta'minlashda inqilobiy ahamiyatga ega. Ushbu texnologiya barcha xarid operatsiyalarini o'zgartirib bo'lmaydigan tarzda qayd etadi, korrupsiya xavfini kamaytiradi va barcha ishtirokchilar o'rtasida o'zaro ishonchni kuchaytiradi. Ochiq va tekshiriladigan ma'lumotlar bazasi xaridlar bo'yicha barcha tafsilotlarni istalgan vaqtda ko'rib chiqish imkonini beradi. Shu bilan birga, xususiy yoki ruxsat etilgan blokcheyn tarmoqlaridan foydalanish, har bir xarid operatsiyasini blokcheynga kiritish va kirish huquqini faqat tegishli vakolatli tomonlarga berish orqali tizim xavfsizligi yuqori darajada ta'minlanadi.

Sun'iy intellekt texnologiyalari xarajatlarni prognozlash va ishtirokchilarni avtomatik baholashda kuchli vosita sifatida qo'llanilishi mumkin. U xarid jarayonlarini optimallashtirish, xarajatlarni aniqroq prognozlash, baholash jarayonini avtomatlashtirish va inson omilidan kelib chiqadigan subyektiv xatoliklarni minimallashtirish imkonini beradi. Tarixiy xarid ma'lumotlarini keng ko'lamda yig'ish, chuqur tahlil qilish va shu asosda sun'iy intellekt algoritmlarini o'qitish orqali baholashning aniqligi oshadi, jarayonlar tezlashadi va samaradorlik sezilarli darajada ortadi.

Big Data tahlil texnologiyalari esa bozor narxlarini real vaqt rejimida monitoring qilish va eng maqbul xarid narxlarini aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu yondashuv orqali xarajatlar kamayadi, bozor ma'lumotlarining aniqligi va to'liqligi oshadi, narxlar monitoringi avtomatlashtiriladi va jarayonlar tezlashtiriladi. Turli manbalardan olingan katta hajmdagi ma'lumotlar tahlil qilinib, bozor tendensiyalari aniqlanadi, shuningdek xarid jarayonlari uchun optimal narxlar bo'yicha aniq tavsiyalar ishlab chiqiladi. Bu esa davlat va xususiy sektorning xarid siyosatini yanada samarali qilishga xizmat qiladi.

Yuqoridagi innovatsion texnologik yechimlarni bosqichma-bosqich joriy etish elektron tender platformalarini tubdan takomillashtiradi, xarid jarayonlarini shaffof, tezkor va ishonchli qiladi. Bu nafaqat davlat xaridlari, balki butun iqtisodiyot miqyosida resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlab, katta iqtisodiy samara berishi mumkin. Shu tariqa, davlat xaridlarida ilg'or raqamli texnologiyalardan foydalanish mamlakatning xalqaro reytinglardagi o'rnini yaxshilash, investitsion jozibadorligini oshirish va fuqarolar ishonchini mustahkamlashga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston Respublikasida davlat xaridlarining samaradorligini oshirish, shaffoflikni ta'minlash va mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash maqsadida amalga oshirilayotgan islohotlar quyidagi natijalarga olib kelmoqda.

Birinchidan, davlat xaridlarida 20–30% tejamkorlikka erishilmoqda. Davlat xaridlarini raqamlashtirish va elektron tender tizimlarini joriy etish orqali xarid jarayonlari optimallashtirilmoqda, bu esa budget mablag'laridan samarali foydalanish imkonini yaratmoqda. Masalan, davlat xaridlari to'g'risidagi qonunchilikda xaridlarni oqilona va tejamkor usulda amalga oshirish talabi belgilangan. Shuningdek, Jahon banki bilan hamkorlikda olib borilayotgan loyihalar davlat xaridlarining samaradorligini oshirishga qaratilgan.

Ikkinchidan, shaffoflik va hisobdorlik oshmoqda. Davlat xaridlarining ochiqligi va shaffofligini ta'minlash maqsadida maxsus axborot portali orqali xarid jarayonlari va ularning natijalari e'lon qilinmoqda. Bu esa fuqarolar va manfaatdor tomonlarga xaridlar bo'yicha to'liq ma'lumot olish imkonini beradi. Xalqaro tajriba asosida shaffoflikni oshirish va korrupsiyaga qarshi kurashish mexanizmlari ishlab chiqilmoqda.

Uchinchidan, mahalliy ishlab chiqaruvchilarning ishtiroki ko'paymoqda. Davlat xaridlarida mahalliy ishlab chiqaruvchilar ishtirokini rag'batlantirish maqsadida turli imtiyozlar va qo'llab-quvvatlash choralari ko'rilmogda. Masalan, 2020-yilda davlat xaridlarida 99 ming nafar tadbirkor ishtirok etgan bo'lsa, hozirgi kunda ularning soni 190 ming nafarga yetgan. Bu esa mahalliy ishlab chiqaruvchilarning davlat xaridlaridagi ulushini oshirishga xizmat qilmoqda.

Davlat xaridlari tizimidagi islohotlar O'zbekiston iqtisodiyotida muhim o'rin tutmoqda. Xarid jarayonlarining raqamlashtirilishi, shaffoflikning oshishi va mahalliy ishlab chiqaruvchilarning faol ishtiroki orqali budget mablag'laridan samarali foydalanish, korrupsiyaning oldini olish va ichki ishlab chiqarishni rivojlantirishga erishilmoqda. Bu esa mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va taraqqiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Qo'shnazarov O.M. Hozirgi kunda davlat xaridlarining dolzarbligi... (Tadqiqotlar jurnali, 2025) ResearchGate+2Научные журналы+2inlibrary.uz+2
2. Turabov S.A. O'zbekiston davlat xaridlari tizimini takomillashtirish... (Herald Kokand Univ., 2024) ResearchGate+1bfa.uz+1
3. OECD. Public Procurement for Innovation: Good Practices and Strategies. Paris: OECD Publishing, 2017.
4. Thai, K.V. Public Procurement: Concepts and Practices. Boca Raton: CRC Press, 2009.
5. Tridico, P., Fortunato, P. Blockchain in Public Procurement: Transparency and Efficiency. Journal of Public Procurement, 2020.
6. McKinsey Global Institute. Artificial Intelligence in the Public Sector: Opportunities and Challenges. New York: McKinsey & Company, 2018.
7. Porter, M., Heppelmann, J. How Smart, Connected Products Are Transforming Competition. Harvard Business Review, 2014.
8. Kun.uz maqolasi — sanoat va mahalliy ishlab chiqaruvchilarni rivojlantirish tashabbuslari, 2025 Kun.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>